

7/21302
c.k. 160

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610 1689
Konu :İstanbul Milletvekili
A.Levent TÜZEL'in
Yazılı Soru Önergesi

....../.../2013

21 Mayıs 2013

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 24.04.2013 tarihli ve 43452547-120.00-119887 sayılı yazınız.

İstanbul Milletvekili A.Levent TÜZEL'in Bakanlığımıza yönelttiği, TBMM 7/21302 Esas sayılı yazılı soru önergesine ilişkin cevabımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Erdoğan BAYRAKTAR
Bakan

EK :

-Cevap Yazısı (3 Sayfa)

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ
SAYIN LEVENT TÜZEL
T.B.M.M. 7/21302 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE AİT
SORULAR VE CEVAPLARI

SORULAR :

Son dönemde Kazdağı bölgesinde 66 maden firması, altın gümüş ve benzeri maden işletme ruhsatı almış durumda ve madenlerde tonlarca siyanür kullanılmaktadır. Siyanürün direk ve endirekt olarak yer altı sularına karıştığında büyük çevre felaketleri meydana geldiği bilinmektedir. Oysa, Balıkesir Çanakkale bölgesindeki Kaz Dağları çevresinde bulunan bütün yerleşim yerlerinin tamamına yakını, yer altı su kaynaklarını içme, kullanma ve sulama suyu olarak kullanmaktadır.

Siyanürlü altın işletmeciliği, aynı zamanda insan haklarını, su kaynaklarının temizliği ve gıda güvenliği hakkını tehdit etmektedir. Oysa, Avrupa Birliği ülkelerinde siyanürlü madencilik yasaklanmıştır. Ancak, ülkemizde 1990'lı yılların başından bu yana bilim insanlarının ve halkın birlikte yürüttükleri mücadeleye, mahkeme kararlarına ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde verilen siyanürlü altın madeni işletmeciliğinin çevreye ve insan sağlığına zararlı olduğu yönündeki karara rağmen maden şirketlerinin siyanürle ve diğer kimyasallarla doğa ve insan yaşamını tahrip etmesine izin verilmektedir.

2012 yılının Eylül ayında Kaz Dağları'nda çıkan yangına; yangın alanına en yakın su alanı 6.3 kilometre iken, yangın helikopteri kullanılmasına rağmen 2 kilometrelik mesafede bulunan maden havuzundan kimyasal su ile müdahale edilmiştir. Bu uygulamanın doğal yaşama zarar vereceği eleştirileri karşısında, Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu tarafından "mecbur kalındı" açıklaması yapılabilmektedir.

Yangından sonra geçtiğimiz günlerde, Kaz Dağı Gezi Grubu bölgeye fidan dikme etkinliği düzenlemiştir. Gezi sırasında rahatsızlanan ve ağız çevresinde hızla yaralar çıkmaya başlayan, bir kişi gezi programını yarıda kesip geri dönmüştür. Yine gezi grubunun içerisinde bulunan bir doktor da hemen hemen aynı rahatsızlıkları yaşamış ve bu rahatsızlıkların madendeki kimyasallardan kaynaklanmış olabileceğini açıklamıştır. Bu doğrultuda;

- 1) Balıkesir ve Çanakkale bölgesinde yeraltı sularının içme, kullanma ve sulama suyu olarak kullanılmasına rağmen, zeytin ve ilaç yapımında kullanılan endemik bitkilerin ender yetiştiği Kaz dağlarında 16 firmaya siyanürlü altın işletmeciliği ruhsatı verilmesi, su ve gıda güvenliğini tehdit etmiyor mu?
- 2) AB ülkelerinde yasak olduğu halde, AİHM tarafından çevreye ve insan sağlığına zarar verdiği kararına rağmen, siyanürlü maden işletmeciliğine neden Türkiye'de izin verilmektedir?
- 3) Kaz dağlarında; çevre, bitki örtüsü ve canlı yaşamını tehdit eden olumsuzlukları önlemek için Bakanlığınız tarafından ne gibi önlemler alınmıştır?
- 4) Kimyasal suların yangın söndürüldükten sonra yaratacağı etki yangından daha büyük değil midir? Yangında kullanılan kimyasal sular yanık alandaki toprağı zehirlememiş midir?
- 5) Toprağı karışan zehirli su, yer altı sularını da tehdit etmiyor mu? Bu durum bölgedeki insan sağlığını olumsuz yönde etkilemez mi?

6) Kaz Dağı Gezi grubunun üyeleri, alanın yakınındaki bakır-molibden madeninin kimyasallarından zehirlenmiş olabilirler mi? Bu rahatsızlıkların, yangın sırasında kullanılan kimyasal sularla ilgisi var mıdır?

7) Kimyasal su kullanılan bölgeye yakın yaşam alanlarında, çevre, hayvan ve insan sağlığı üzerinde araştırmalar yapılmış mıdır? Ne tür önlemler alınmıştır?

8) ÇED raporu kimyasal kullanımının sonuçlarına dair eksik bilgiler taşıdığı halde, maden işletmesine neden izin verilmiştir?

CEVAPLAR :

1) Maden arama ve işletme ruhsatı verme yetkisi 3213 sayılı Maden Kanunu uyarınca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğünün görev, yetki ve sorumluluğundadır.

Altın madenciliği projeleri ÇED Yönetmeliği kapsamında olup, ÇED süreci içerisinde, inceleme ve değerlendirme komisyonu üyesi kurum ve kuruluşlar kendi kurumsal mevzuatı ile uluslararası sözleşmeleri dikkate alarak inceleme ve değerlendirme yapmaktadırlar. Projeye ilişkin hazırlanan ÇED raporlarında çevre, bitki ve canlı yaşamını tehdit edecek tüm olumsuz etkiler ortaya konur ve bu konuda gereken önlemlerin ulusal ve uluslararası mevzuatlara uygun şekilde alınması proje sahibinden istenir.

2) Altın madeninin zenginleştirilmesi işlemlerinde siyanür kullanımı tüm dünyada kullanılan bir yöntemdir ve alternatifi yoktur. Ancak bu yöntem kullanılırken gerekli her türlü çevresel tedbirlerin alınması gerekmektedir.

3) Ülkemizde yapılan altın madenciliği ile tüm madencilik faaliyetlerine ÇED prosedürü uygulanmaktadır. ÇED prosedürü içerisinde ilgili kurum ve kuruluşlardan inceleme ve değerlendirme komisyonu oluşturulur. Söz konusu komisyon, halkın görüşlerini de almak suretiyle proje alanı çevresindeki ekolojik yapıyı ve insan sağlığını koruyacak şekilde gerekli önlemleri belirlemektedir.

4,5) 2012 yılının Eylül ayında Kaz Dağlarında çıkan yangının söndürülmesi için kullanılan su, Balıkesir İli, Havran İlçesi Tepeoba Köyü adresinde yer alan Özdoğu İnş. ve Tic. Ltd. Şti. tarafından işletilen bakır ve molibden zenginleştirme tesisi atık havuzundan alınmıştır. Bilindiği üzere siyanür altın madeni işletmeciliğinde kullanılmakta olup, bahse konu bakır ve molibden zenginleştirme tesisinde siyanür kullanılmamakta, bunun yerine köpük yüzdürme (flotasyon) yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntem üretilen cevherin hidrofilik ve hidrofobik özelliklerini kullanarak sıvı içerisinde kabarcık oluşturarak suda yüzmesi veya batması ile diğer malzemelerden ayrılmasını sağlayan bir zenginleştirme yöntemidir. Köpüklü yüzdürme olarak da adlandırılan flotasyon, minerallerin yüzey özellikleri arasındaki farkı kullanarak birbirlerinden ayırma yöntemi olup, bir kimyasal süreç değildir. Minerallerin yüzeyine bağlanan ve toplayıcı olarak adlandırılan kimyasallarla yüzeylerin hava kabarcıklarına bağlanarak yüzdürülmesi, atığı oluşturacak diğer tanelerin ise su fazında kalması ile birbirlerinden ayrılması yöntemidir. Zenginleştirme yönteminde kullanılan yüzey aktif kimyasallar çevre için zararlı maddeler sınıfında değildir. Bu hususlar çerçevesinde söz konusu atık barajından alınan suların toprağı ve yeraltı sularını kirlilemesi olası değildir. Ayrıca çevre mevzuatında belirlenen alıcı ortam deşarj standartları, atıksuların sadece çevreye değil, insan ve diğer canlıların sağlığına olumsuz yönde etki etmesini de engellemek için belirlenmiştir. Bu nedenle alıcı ortam deşarj standartlarını sağlayan söz konusu atık barajındaki suyun insan sağlığını olumsuz etkilemesi de olası değildir.

Söz konusu tesiste 24.09.2012 tarihinde Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzce yapılan incelemede, tesisin yangını söndürmek için su alınan atık havuzundan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Tablo-7.1'deki maden sanayii için verilen parametreler doğrultusunda anlık numune alınmıştır. Yapılan analiz sonucunda atık havuzundaki suyun Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği alıcı ortam deşarj standartlarına uygun olduğu, bu haliyle alıcı ortama deşarj edilmesinde bir sakınca bulunmadığı tespit edilmiştir.

ÇED raporlarında madencilik faaliyeti başladıktan sonra oluşabilecek atık su sızıntıları da dâhil olmak üzere tüm çevresel etkilerin izlemesi yapılmaktadır. Toprak ve su alıcı ortamına oluşabilecek olası atık su sızıntılarının tespiti amacıyla gözlem kuyuları belirlenir. Bu gözlem kuyularından alınan örneklerin analizi yapılarak tesislerin ÇED raporunda verdikleri taahhütlerin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda kontrolü yapılır.

6) Söz konusu gezi grubunun rahatsızlanmaları ile ilgili gerekli araştırmaların Sağlık Bakanlığı tarafından yapılması gerekmekte olup, bu konuda Bakanlığımızca yürütülen iş ve işlem bulunmamaktadır.

7) Bölgede bulunan Havran Çayında 19.09.2012 tarihinde Balıkesir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzce inceleme yapılmıştır. İncelemeye Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü ile Burhaniye Belediye Başkanlığı personeli de iştirak etmiştir.

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Tablo-1'deki "Kıta İçi Su Kaynakları Kalite Kriterleri" açısından değerlendirme yapmak üzere inceleme yapılan güzergâh boyunca beş noktada pH, sıcaklık, tuzluluk, elektriksel iletkenlik, çözülmüş oksijen parametrelerinin mahallinde ölçümleri yapılmıştır. Yapılan ölçümlerden sıcaklık ve pH parametrelerinin standart değerleri sağladığı ancak beş noktada yapılan çözülmüş oksijen ölçümlerinden ölçüm yapılan noktalarda suyun 4 üncü sınıf su kalitesi özelliğinde olduğu görülmüştür.

Yapılan çalışmalar doğrultusunda kullanıldığı belirtilen atık havuzu suyunun Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği Tablo-7.1'deki maden sanayiinde yer alan alıcı ortam standart değerleri sağladığı da dikkate alındığında deredeki su kalitesine atık havuzu suyunun etkisinin olmadığı, inceleme tarihinden birkaç gün önce yaşanan şiddetli yağış nedeniyle dere çevresinden taşınan yoğun sedimanın, deredeki sucul hayatın devamı ve suyun kalitesi açısından temel öneme sahip olan çözülmüş oksijeni, canlı yaşamını devam ettirmeyecek seviyelere kadar düşürdüğü sonucuna varılmıştır.

Önergede bahsi geçen atık havuzundan alınan su ile söndürülen yangın sonrasında bölgede insan sağlığının, bitki örtüsü ve hayvan neslinin zarar gördüğüne dair gerek kamu kurum ve kuruluşları gerekse vatandaşlar tarafından herhangi bir şikâyetle veya bildirimde bulunulmamıştır.

8) Bahse konu Bakır-Molibden Faaliyeti ile ilgili hazırlanmış olan ÇED raporunda flotasyon işleminde hangi maddelerin hangi amaçlar için kullanılacağı, bu maddelerin zenginleştirme işleminde kullanılarak tüketildiği, tüketilmese dahi sistemdeki değerlerinin ne olacağı, bu maddelerin de atık olarak diğer atıklarla birlikte sızdırmazlığı sağlanmış atık depolama tesisine atılacağı belirtilmektedir. Flotasyon işlemi sulu olup, pH ayarlayıcı, toplayıcı, köpürtücü ve susuzlaştırıcı maddeler sulu ortamda kullanılacaktır. Bu maddeler nemli olarak atık depolama tesisine gönderilecektir.

Sadece ülkemizde değil dünyada da maden işletmelerindeki atık depolama tesisleri sıkıştırılmış kil üzerine serilen jeomembran ile sağlanmaktadır.